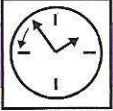

JEAN-BAPTISTE HUZARD (1755-1838)

Veterinair verleden

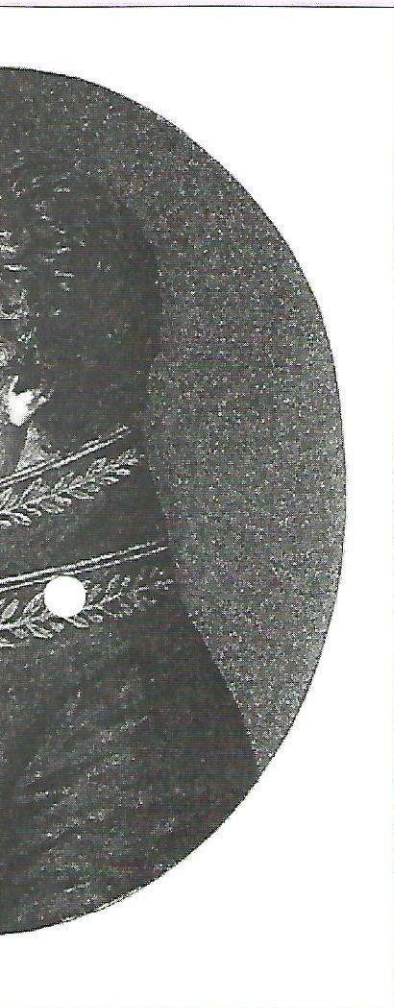
Nadat Bourgelat als centrale figuur was weggevallen, is Jean-Baptiste Huzard de eerste geweest die deze functie weer vervuld heeft. Niet direct aansluitend aan Bourgelats dood in 1779, want toen stond hij nog aan het begin van zijn glansvolle carrière. Maar alle opeenvolgende regeringen vanaf de Eerste Republiek in 1792 tot in de regeerperiode van koning Louis-Philippe hebben Huzard als dé representant van de nog jonge veterinaire beroepsgroep beschouwd en van zijn menigvuldige capaciteiten gebruik gemaakt. Maar ook de geleerde wereld oordeelde Huzard met zijn toepassingsgerichte kennis een plaats waardig in hun midden. Niet alleen de Académie en de Société (royale) de médecine, de Société (royale) d'Agriculture, maar ook de Académie des sciences, die in 1795 deel ging uitmaken van het Institut de France, telde hem vanaf dat jaar onder haar leden. En daarnaast waren er nog de Gezondheidsraad (Conseil de salubrité), de Société d'encouragement pour l'industrie nationale, de Société philanthropique en nog enige meer die in hem een gewaardeerd en actief lid bezaten.

De grote omwenteling had het mogelijk gemaakt dat een getalenteerd man van nederig komaf tot de aanzienlijken kon gaan behoren. Maar alleen zij die door toewijding aan zelf gestelde doelen, die samenvielen met het algemeen belang, en onkreukbaarheid in hun doen en laten uitmuntten, konden zich onder de wisselende regimes van die turbulente tijd handhaven.

Huzard, in 1755 te Parijs geboren, stamde uit een familie van hoefsmeden die dit beroep al langer dan een eeuw uitoefende. Na bij de paters Augustijnen op school te zijn geweest, kwam hij al op 13-jarige leeftijd aan op de zojuist geopende École vétérinaire van Alfort. En na drie jaar was hij afgestudeerd. Bourgelat had zijn begaafdheden ontdekt en wist hem, na overleg met Huzards vader, voor de school te behouden. Na een voorbereiding van een half jaar werd hem onderwijs in verschillende vakken opgedragen. Maar op zijn 19e jaar deed zijn vader een beroep op hem om thuis in de Rue Montmartre een veterinaire praktijk te starten. Hij heeft daar 18 jaar praktijk gedaan. Echter zonder zich te isoleren, noch van zijn oude school, waarvan men zei dat hij deze in feite bestuurde in de nadagen van Chabert die hij zeer toegedaan was en die tot zijn dood op 77-jarige leeftijd als directeur in functie bleef, noch van de leidende kringen op medisch en landbouwkundig gebied.

Al in 1779 trok hij de aandacht door de gouden medaille te winnen in een door koning Lodewijk uitgeschreven concours voor praktiserende veeartsen. Daarmee begon zijn niet aflatende stroom van publicaties. Met Chabert en Flandrin startte hij in 1782 de *Almanach vétérinaire*, een voorloper van het *Recueil* van Alfort, hij gaf bewerkingen uit van enige boeken van Bourgelat, met Chabert schreef hij over malleus en over de hygiëne van het melkvee, waarmee het in Parijs droef gesteld was. Hij leverde, behalve aan tijdschriften, uitvoerige bijdragen aan overzichtswerken als de *Encyclopédie méthodique*, de *Nouveau dictionnaire d'histoire naturelle*, het *Théâtre d'agriculture* en de *Nouveau cours complet d'agriculture*. Zijn voorlichtende brochures over de verzorging van paarden (1793) en over de rasverbetering van het paard (1802) werden in grote oplagen (tot 60.000 exemplaren) verspreid (de eerstgenoemde is ook in 1794 in het Nederlands uitgekomen).

Zijn aandacht concentreerde zich in 1792 en de volgende jaren vooral op het paard. Frankrijk had paarden nodig voor zijn leger en bij de Revolutie waren de grote stoeterijen verdwenen. Hij werd aangezocht zich met de remontering te belasten. Dat betekent tevens het afscheid van de particuliere praktijk. Spoedig erna trad hij in overheidsdienst. Hij werd regeringscommissaris voor de landbouw en 'inspecteur général des Écoles vétérinaires'. In de eerste functie was hij belast met de bestrijding van epizoötieën en met inspectiereizen naar de remontedepots, maar ook was hij betrokken bij de import vanuit Spanje van 5000 merino-schape. Hij had bewerkstelligd dat bij de vrede van Bazel (1795) aan een verdrag met Spanje een geheim artikel werd toegevoegd dat deze transactie mogelijk maakte. Deze schape werden te Rambouillet gevoegd bij de kudde afkomstig van Lodewijk XVI. Jaarlijks rapporteerde Huzard over de bedrijfsresultaten. Tezamen met J.L.M. Daubenton (1729-1799), F.H. Gilbert (1757-1800) en H.A. Tessier (1741-1837) heeft hij bijzondere verdiensten voor de Franse schapenteelt gehad, waarvan de economische betekenis voor de textielnijverheid groot was.

Hij trad niet alleen als redder van de voormalige koninklijke kudde op, maar ook van het domein waarop zij verbleven. Toen tijdens de Terreur de koninklijke bezittingen, onder andere Versailles, Trianon, Fontainebleau en Rambouillet, dreigden te worden vernietigd, was het aan het initiatief van Huzard en zijn collega Gilbert, onderdirecteur van Alfort, te danken dat zij gespaard bleven en als 'établissements ruraux' ter beschikking kwamen voor doeleinden ter bevordering van landbouw en veeteelt.

Ook voor de scholen heeft hij zich zeer ingezet, méér dan ambtelijk van hem gevraagd werd. Zo nam hij in 1814, toen de studenten van Alfort zich bij de slag om Parijs in de strijd geworpen hadden, de gewonden en berooiden in zijn huis op en bezorgde hen alles wat zij nodig hadden. Voor allen die bij het onderwijs betrokken waren was hij een gezocht raadsman, die ook met de afgestudeerden een drukke correspondentie onderhield. Door zijn toedoen werd het door het gewoel der tijden bedreigde voortbestaan van zowel Lyon als Alfort afgewend.

Tijdens het Keizerrijk vielen ook de scholen van Turijn en Milaan onder zijn competentie. Voor Turijn stelde hij een reorganisatie-rapport op. En toen Napoleon in 1813 bepaalde dat er in zijn rijk vier veterinaire scholen zouden zijn, één van de eerste klasse (Alfort) en drie van de tweede klasse (Turijn, Aken en Zutphen), kreeg Huzard opdracht om de nodige voorzieningen voor de oprichting van de laatste twee te treffen. Hij heeft toen Nederland bezocht en heeft inderdaad met het stadsbestuur van Zutphen enige arrangementen getroffen¹. Maar de loop van de geschiedenis zou spoedig anders beslissen. Ten tijde van de Restauratie gelukte het hem wél een school te stichten, namelijk die te Toulouse in 1829.

Op het gebied van de volksgezondheid heeft hij de inenting tegen pokken krachtig bevorderd en zijn op zijn instigatie diverse politionele maatregelen van kracht geworden om de bevolking van Parijs te beschermen tegen ondeugdelijk voedsel.

Al in 1785 nam Huzard zitting in verschillende rechtscolleges die koopkwesaties betreffende paarden behandelen. Gedurende 40 jaar deed hij op dit gebied een schat aan ervaring op, neergelegd in twaalf foliobanden in handschrift. Zijn zoon Jean-Baptiste fils, die zijn vader in een aantal functies zou opvolgen, baseerde hierop het eerste grote Franstalige werk over gerechtelijke diergeneeskunde². Het moet voor Huzard père een voldoening zijn geweest dat één jaar voor zijn dood in 1837 de wettelijke maatregelen voor de handel in paarden en vee, waarop hij zo lang had aangedrongen, tot stand kwamen. Hij leeft óók lang genoeg om nog mee te maken dat een andere door hem gepropageerde maatregel werd genomen, namelijk de instelling van leerstoelen bij de drie veeartsenijscholen voor hygiëne, toegepast op de landbouw. Het was zijn opvatting dat de diergeneeskunde en de landbouw niet van elkaar gesoleerd mochten worden.

Ten slotte is het vermeldenswaardig dat Huzard over een periode van 60 jaar de grootste particuliere bibliotheek heeft opgebouwd die ooit door een veterinaire is samengebracht. Zij omvatte 40.000 banden, maar beperkte zich strikt tot zijn interessegebieden: natuurwetenschappen, landbouw en veeteelt, jacht en visserij, geneeskunde en diergeneeskunde. Leblanc verklaarde in de inleiding tot de driedelige catalogus die hij na Huzards dood samenstelde: 'il ne manque, dans aucune des spécialités que ce savant a cultivées'³. Men weet niet waarover men zich meer moet verwonderen bij het doornemen van deze catalogus: over het feit dat het toen nog mogelijk was naast eerste edities van boeken zoveel kostbaarheden aan middeleeuwse manuscripten, tekeningen en prenten te verwerven óf over de werkkraft van een mens die dit alles bijeenbracht naast zijn omvangrijke dagelijkse werkzaamheden. Behalve zijn uitgebreide, ook buitenlandse contacten bezat hij één uniek hulpmiddel waarover verzamelaars slechts zelden beschikken: madame Huzard dreef een uitgeverij annex boekhandel die gespecialiseerd was in dezelfde gebieden als waarover verzameld werd! Het zou een afzonderlijke studie vergen om het lot van de bestanddelen van deze bibliotheek, die in 1842 en 1843 geveild werd, na te trekken. Bekend is dat het ministerie fondsen beschikbaar heeft gesteld zodat de bibliotheek van Alfort aankopen heeft kunnen doen, hetgeen ongetwijfeld in de geest van Huzard is geweest die deze bibliotheek tijdens zijn leven ook steeds gesteund had.

A.M./E.P.O.

Deze rubriek wordt verzorgd door leden van het Veterinair Historisch Genootschap.

¹ Zie hierover: W.Th.M. Frijhoff. Een weinig bekend hoofdstuk uit de agrarische geschiedenis van Gelderland. De pogingen tot oprichting van een veeartsenijschool te Zutphen (1806-1813). Bijdragen en mededelingen Gelre 1979; 70: 97-139.

² De la garantie et des vices rédhibitoires dans le commerce des animaux domestiques. Paris, 1825.

³ P. Leblanc. Catalogue des livres, dessins et estampes de la bibliothèque de feu M. J.-B. Huzard, inspecteur général des Écoles vétérinaires, membre de l'Institut (Académie des sciences), du Conseil de salubrité, de l'Académie royale de médecine, du Conseil supérieur d'agriculture, de la Société royale et centrale d'agriculture, des Ordres de Saint-Michel et de la Légion d'Honneur. Paris: Imprimerie et Librairie de Mme Ve Bouchard-Huzard, 1842. 3 T.

In de inleiding tot deze catalogus is een *Notice biographique sur J.-B. Huzard* van de hand van zijn schoonzoon, L. Bouchard, afgedrukt, alsmede de *Éloge* die de 'secrétaire perpétuel' van de Académie de médecine, Étienne Pariset, op 11 december 1841 uitsprak. Laatste is ook opgenomen in het *Recueil de médecine vétérinaire* 1842; 19: 46-80.

Voor de samenstelling van bovenstaande bijdrage is van deze twee bronnen gebruik gemaakt en ook van de drie toespraken die bij het graf werden uitgesproken door respectievelijk J.B. Silvestre, F.V. Mérat en E. Renault, samen afgedrukt in *Recueil de médecine vétérinaire* 1838; 15: 701-9. Tevens is de samenvattende biografie geraadpleegd in: L.G. Neumann, *Biographies vétérinaires* 1896: 182-6.